17. Sjóferðir.

a) Sjóferðir. Reykjavík, 29.des.1928. 2 bls. qto.
b) Vorróðrar á smábátum. 1 renningur.
c) Sjómenn. 7 blöð qto.

Sjóferdir.

Ungjulegar fór ég margar sjóferdir hér í kringum eyjarnar, vestur í undir Hraun og jafnvel vestur í Djúp í hverjum vori eftir að ég fluttist hingað til Reykjavíkur. Þótt ég flyttist kringum fleiri en mánuðum frá því er ég var sjómaður í Bollagörðum 1882-1884, ávallti ég viðli að vera sjálfur formaður fyrst framan af.

Fyrsti formaðurinn í þessum árdari sjóferðum mínum, var Friðrik Ólafsson frá Bakkakoti í Seltjarnarnesi, gamall og góður sjógarpur, og fiskuðum við oft vel. Sunnudagar urðu haldnir langvarðagsvöld og sunnudagsnætur voru notaðar til frálíkrar ferða.

Sunnudagsmorgun einn laustum við í Selsvör, svo vel fiskaði, að við áttum bágt með að bera aflann heim; hann komst þó allur í poka einn og var það fyrsti byrðir Engin var vagninn né vinnu fólki til þessa, en að bera hann í bátinn. Á heimleiðinni kom ég við í Bráðræði, hitti þar mann einn, er Þorsteinn Jónsson hét (síðar gæzlumaður í Reykjavík) og bað hann að láta mig hjólbörur, er stóðu þar úti fyrir og hann sagðist eiga, hitta að ég ýtti aflanum heim, en þá átti ég heima við Fálkastíg 2. og var erindið upphaflega að bera fiskinn. Þorsteinn fyrverandi fyrir hönd og afhenti mig fyrir helgidagsbrot. Eftir á fékk ég sekt og man ekki hversu mér varð við þessi tíðindi hans. —

Síðar varð það með mér Guðmund sál. Finsen og Friðrik sál. Pálsson og varð mig við í öðrum tilfellum, eftir því, hvernig viðhorfði um veiðistöðvar þar, er við leituðum á: Þeir voru skammgóðir þar og ég oftar hér o.s.frv. —

Var eitt sinn svo við, er ég var í Landsbankanum (Friðrik Ólafsson var þá einn bankastjóranna í Landsbanka), að mig fýsti mjög að fara á sjóinn. Fann ég þá Sveinbjörn Jónsson, nú hæstaréttarmálaflutningsmann að máli, og varð það að samningum milli okkar „að róa nú í kvöld" fór ég út í bát hans og Landsbankann. Bátinn, sem hann átti, var hann við Ægisgarð, leitaði hann þar í fjörunni og hafði ég lagt heim þar undir. Sótti hann bátinn og skyldi Sveinbjörn taka bátinn og allt það er fiskveiðum tilheyrði og sigla bátnum vestur í Örfirisey, en hann landsynningsvaldi var á og fór vand-

létid ad stýra undan, en ég ætladi ad ganga Grandagardinn út í eyna og ætladi ég Svein-
birni stundirnar um ad vera þar med bátinn sam túnis mér, en þegar ég er kominn
vestur í Ánanaustir, kennir Sveinbjörn þangad á hjóli sínu og segir farir sínar eigi
sléttar: Hann sagdist ekki vita hvernig leggja skyldi á stýrid! Vid gengum
þér inn ad Tdunni, tókum bátinn og sigldum til hafs, alla leid vestur fyrir Akurey,
en þá verdum vid þess varir, ad stjóraforid hefir ordid eftir í landi. Finnum vid þá gamla
slitru af gráslepputeti í bátnum, rössum hana í sundur og hugdumst ad hafa hana sem
stjóraforí. Sídan förum vid ad gæta ad stjóranum: Hann hafdi einnig ordid eftir í landi,
en úr þér mátti bæta med þér ad ná í hentugan stein í Akurey; þangad rérum vid og
fundum steina, er vid festum í netalykkjur gráslepputetsrytjunnar. Þegar út á mid
var aftur komid, reyndist stjóraforid af stutt og þér rak bátinn vestur allan sjó, án
þess vid gettum okkar fyrr en vid vorum komnir midja vega uppundir Akranes, enda
var kaldinn ordinn ad steytings-vindi og sjó tekid ad þyngja.
Vitanlega var ekki um neina veidi ad roda á rekinn, sízt svo hrödu sem þad var, þér
forin komust aldrei til botns.
Þad var farid ad hvessa, og þér ekki um annad ad gera en leita lands. Fengum vid
þrí langan rödur og lúabarning, svo, ad vid vorum bádir ordnir uppgefnir er vid
nádum í Akurey. Þar hvíldum vid okkur og rérum sídan í Ørfirisey. Skildum þar
eftir bát og veidarfori öll og gengum svo heim; en adfall var og tókt bátinn út. Loks
nádum vid í Björn Rósenkranz, og borgudum honum 10 kr. fyrir þad, ad ná bátnum, sem
þá var rekinn langleidis uppundir Akranes.
„Svo fór um sjóferd þá". Þetta var óbatalétill rödur, en erfidur mjög; enda var
til hans stofnad af létilli fyrir hyggju, en henni fylgja aft óhoppa rakkur og ærin vandrædi.

Reykjavík, 29. des. 1928.

[signature]

Sjó-mb.fari 1. [illegible] Nr 3 Heiti

Verróðar á smábátum. Bátarnir voru fjögra- og sexmanna-för, með
einu segli og fokku; stærri bátarnir þó margir báðar seglaðir: með tvöf-
földu segli, þar sem hinir höfðu tvö. Lóðir "á" var skift jafnt niður á hvern
skipverja (þ.á.m. form.) sem "stokkum" hver, en það voru 200 önglar í hverj-
um stjórafæri, dufl og dufltæri lagði báturinn til og fékk fylgdi það
bátnum. Agnið var skift jafnt milli manna og báts og form.
fékk ½ hlut í form. kaup. Beituna lagði hver til á sinn stokk, en
það var ýmist skelfiskur (kræklingur) eða fjörumaðkur. Skelfiskurinn
var tekinn í fjöru hátt að flæði sem gátu orðið allt að 4 klst. á lengd
fóru í skelfjörur í hverri stórstraumi, oftast gangandi fram eftir
skeljunum og vaðandi yfir óvaða, fram undir brjóst og höfðu svo
dýpst sem kaðlar náðu niður með skeljastöðunum og alla leið til
botns; ~~oft svo dýpt, að menn náðu sopra og jafnvel hinn fæsti~~
~~megin um kafað var við~~ venjulegast var kafað með hægri hendi og
í oft svo dýpt að maður varð sopað og jafnvel kominn niður undir
yfirborð sjávar. Skelin var saman tínd upp í sinn og sinn í poka og var
hún gjaldgeng svo, að vog gyldi: núðrit eftir allra fjörunna og af
koppi var kafað og tínt, en þó einnig oft svo djúpt gyldi, að menn
urðu að fara með kvöldum í hálfa fjörugryfjunum allra leið í land og
niður að fara með kvöldum í hálfa fjörugryfjunum allra leið í land og
síðan árla og oft í kúnni eftir sjávarstöðunni heim, eða langað sem
skelin var lögð niður í grunn kör, nálægt landi, þar sem altaf mátti
ná í hana með lágum sjó, þó smástraumum væri. Þegar svo fenginn
að nota skelina, var kvíð undirlagt á 1 eða 2 stokka af beitu og skorið
úr skelinni og beitt síðan kóðin og síð, ef gjöfular var. Varð ekki
útstok í það sinn, var skelin lögð niður aftur og ekki var kíst að
neinu úr henni og fetti hún sig þó ávalt eins og áður, svo að hún
gat lifað allt sumarið ef ekki var kærkomnar korða sem hún var
lögð niður á, en beztu lífsskilyrðin fyrir henna voru þau að hún
lægi á straumlitlum rásum og að aldrei flyti sjór af henni svo
að hún gæti grafið sig og sandur hrunið inn á hana, sem alla var
henni dauðinn vís. Í beitur náðust úr hverri meðalstórri skel og
var hún talin góð beita.

Þeir, sem afladrýgstu urðu skelja, fóru eigi að síður snemma á
mánaðamót til þess að spara skelina, sem þá mátti helzt ætla nóttúrus
kynar forðabúr. Í mánaðamót var farið í kvern fjörð, allangan
veg og mánuðum saman (t.d. í Stöðvarfirði) á hinni svonefndu Leir-
vog og mánuðum saman (t.d. í Stöðvarfirði) á hinni svonefndu Leir-
vog. Þar sem oftast mátti fá nóga maðka, voru skóflustungur
grafa upp maðkinn, sem oftast var fólginn í möl og sandi á fjöru-
niðjum; þar sem þó oft fór hið mikilla hafa í fjöruna svo að menn
urðu að stunda skelfiskjatínsluna aðallega á flóði og á háum
stórstraumsflóðum. Í þessa beitu var ekki kostað geypna fúlgum en einn og tveggja þó í
sandi lögð og var nauðsynlegt að maðkurinn svo mikið, að hann yrði
eigi látinn vaða í öngul; annars maðkar hann upp á mjög skömmum
tíma, oft á 3-4 öngla og varð þeim klifurinn í sandinum að fjörum
svo á jafnvel stundum bitinn í sundur með fiskinum
gerðu þeir einir er ekki vörn við því kunnáttu að skera maðkinn,
þó ekki finnist aðferð nema lítil, hátturinn sá, að skera maðkinn
eldi nett sérlega kjúklingum að leggja sér til munns, þó ekki á til
annars en fæðu eins að líta. Hann í sundur með hönnunum, en ha var
hafður gott meira af maðki, en hann venjulegast þarf. Svo hagur var
maðkinum oftast orðinn, að stundum mátti eigi á 1 eða 2 stokka.
vetur: Ódýr út í búrin og stóðu þar upp undir hné eða mitti og gróf
[illegible]

[illegible]
að hún gæti grafið sig í sandinn [illegible]
hann dauðinn vís. 3-4 beitur náðust úr hverri maðk[illegible]
var hún talin góð beita.

Þeir, sem aflað höfðu nægra skelja, fóru eigi að síður snaðvöð í maðkasand til þess að spara skelina, sem þá mátti telja ætt nokkurs konar forðabúr. Í maðkasand var farið í hverri fjöru, allangan veg og maðkurinn grafinn (t.d. í Stokkseyri) á hinni svonefndu Leirunni. Voru þar oftast margir tugir manna, með skóflur sína og bogið bak að grafa upp maðkinn, sem oftast var tregur og meira en pálstungu niður; sumum þá oft gjör til mikilla tafa í þalma svo að menn urðu að standa í stígvélum [illegible] að grafa maðkinn og ná honum. Þessa beitu var ekki hægt að geyma lengur en einn eða tvo daga því í sandileysi og var naumast nokkur maðkur svo smár, að hann væri eigi látinn nægja á öngul; sumir maðkar voru aftur á móti svo stórir, að þeir nægðu á 3-4 öngla og voru þeir klipnir í sundur með fingrunum [illegible] en það sáu jafnvel stundum bitnir í sundur með nöglunum, því gerðu þeir einir er ekki voru mjög hreinlátir [illegible] en maðkurinn þó ekki fundist að þeir nema lítils háttar sætið nauma bragð, þó ekki sé til ekki neitt sérlega ljúffengur að leggja sér til munns, enda var annars en þess eins að bíta hann í sundur með tönnunum, svo tregur var þetta gert meira af rælni, en nauðsynlegri þörf. Svo tregur var maðkurinn oftast, að lítið fundu meira en svo, jafnvel í stórstraumsfjöru, að það nægði á 1 eða 2 stokka. Sumir grófu maðkinn í vatni: Óðu út í lónin og stóðu þar í sjó upp undir hné eða meira og grófu þannig, að þeir létu skófluna hvíla á hnjám sér og tíndu svo maðkana þá er upp komu og héngu fram af skóflublaðinu. Á þennan hátt fundu þeir miklu meiri maðk en ella, en er vítt og vosfeld vinna var það, sem fáir þoldu til lengdar, en hann fylgdi minna [illegible] skapur, en að vera í þurru landi.

Á vorum var venjulegast róið hvenær sem færi gafst en oftast að kvöldi dags eða eftir lágnættið, því lágnættislognið þótti ekki [illegible]. Var róið um náttmál eða litlu fyrr, var komið að fyrir miðnætti, bátunum brýnt og borinn upp aflinn, oftast mest ýsa, skata og hákarl og þá gert að því og síðan lóðin beitt í snatri. Ekki í róðrum, var róið strax, en oftast sofið í 1½ - 2 tíma og svo róið kl. 2, komið að kl. um 5, síðan róið strax aftur og komið að um dagmál, því næst breiddur fiskur ef þurrkur var, þá farið í maðkasand og beitt lóðin og sofið 2-3 tíma frá kl. 3-5 og fiskur stakkaður og þannig koll af kolli og róið aftur um dagmál eins og kvöldið áður og þannig [illegible] í fiski. Hélst þetta oft þ.o.a.s. Ef einhverjir sjóróður voru og þurkar [illegible] sem oftast endaði um vikutíma eða meira, og var þá kölluð skota, sem oftast endaði með viku eða ½ mán. frátökum og þótti það mörgum [illegible] hvíldar tími, þó vissul. væri nóg annað að vinna, mótak, torfskurður, mata-[illegible] garðamennska, fráfærur, fjallaskilur o.fl. sem allt kallaði að, auk garðahleðslu, túnasléttu og ávinnslu á túnum og engjum, o.s.frv.

Í hvert sinn sem róið var, kallaði formaður [illegible] til skips, [illegible] á þann hátt, að hann sagði þeim [illegible] hann ætlaði að róa [illegible]

að hann fari eða sendi mann á hreinsl: hvern einn og vekki fyá
en svæfu. Maddr maun sig fyá í skyndi, fólsu vatn sín og einn
hil-báts síns, fólsu upp hafnsfjöt sín, e signdi sig upp fjorn.
Kallaði fyá stautunum: Setjum fram í V. vagni. Þar um kringum
setninguu var þann mann klæddu, hvaðeina gánálöggi og lagðu
fram undan kjöl báts ins sem fyá kom adi niður að sjó og á flot.
Settust menn síðan hver við sinn há, lagðu úti árar og vóru fyá
landi gladir og vongóðir um góðan afla. Eftir að skipið var fyá
landi sjóltkom, fóli stjórn. upp hafi sinn og hásetar sinn og báru
kjöf. m. tæki sín gíðadir vor, en stjórn. stýrði síðan út á milli skeja
og eda, um útal mörg löri og úa mig út að sundum kom, en út nú
fyá eftir sundunum og síðan fram fyrir-hranið, þaðan í sin hvern
„Holunn" eða fjöru með sinhverjum „Skiftum" og byrjadi að leggja báðina,
sem síðan var látin liggja í ½a klst. og „legið við skiftin", þ. e. annan
enda báðarinnar en nijðr djúpan sjóð á milli.
Um leið og stjórn. eða einhver annar byrjadi að fara (um báðina) setti
#1 einn hásetanna (eða stjórn. eg annar fóli) á skorðitann. og hafði
hann á hendi hlut að skera hvern fisk en á báðinni var og sumstð
hvern inn á bátinn. Vori úti um fisk, tóku oft eða við að 3-4
fiskar kunn á norðr öngla um við stjóðann (stjóðaglegja), en vori
fiskum úr, sögðu þeir en and afdn á stjórnborða og sáu hvað leið:
Einn fer nú vatni - hvað einn fer - annar (3) - þriðji (4)
hvað hvern (5) vatnsmar (6) - loftinn (7) strollan og
vanfá vanjul. ótelgjandi báðin eða fiskur á hverjum jáni
og bátnum gjörst vel þungadur - ½a klukku - nú fullur á
stuttu eða örskotsstundu. — — — — —
Þó að líf sjómanns á hinum sinnu bátskelju væri oft
og einatt margbrotið og misjafnasamt, þá minnist ég þess fyrri
mitt legri, sem minna togar og skemtu stunda. Þó að sjóm. yrði
allajafna að setja sig við að sofna sárþreyttur, með svöndandi
sigg á lófum, graftarígerð á fingri eða oladandi afrifusárum
á víðfrægum, var svefn hans og hvíldarstund óblíku betri en
fleiru manna sem aldrei fara sér annað verk í hönd, eyða
beztu tíma ársins við fánýtt leiki og kálfalvöðu, allt á
annara kostnað og vekja svo mu öfundsvið eða sídan út af
annara kostnað og vekja svo mu öfundsvið eða síðan út af
einu og hugsunlingar eða hálfrotaðir sakir með áfengis-
hljóðið í eyrunum og endurómin af öðrum, klóðnum og
hávaðanum frá því deginum áður og sofa svo langt fram á
dag daginn eftir, klæði og kostunda, með fá einu hugsun um
framtíðarstörfin að vanja deginum og mæri lenta undir hið
hinnar sömu fánýtu iðju sem alla liðna daga.

Brot

uppkast

4

Sjómann

Útgerdin: Á hverju hamti, þar sem bendurnir, synir þeirra eda vinnumenn, fóru til sjóródra, var hverjum manni ætlad ad hafa vænt sandarfall í smálka og annad jafnvænt í reyk, sem hangid kjöt. Ad sjóda indur, sem kallad var, var átt vid þad, ad tekid var venjulega sexfjördungafall, þad brytjad indur í frog, þó eigi jafnsmátt eda vandlega eins og þegar kjöt var saltad í tunnur og sem ætlad var í súpu, heldur varu til dæmis læri, bógar og sídur höggvid í 2 eda 3 hluta, hryggur og steilur svo, ad 2 eda þrir lidir voru óskiptir. Sídan var pottur settur á hlódir eda hengdur í hó og kjötid látid í pottinn og þad sodid allt ad því klukkustund. Ad því búnu var kjötid brytjad smærra og losad frá beinunum og sodid enn um stund og eftir hæfilega sudu tekid úr pottinum og ýmist látid í skrínu eda belg og tólg rennt yfir. Var smálkinn ávalt til hægri handar í skrínunni á ská þannig, ad vid hægri gafl hennar var hún barmafull en indur vid botnum vinstra megin var ad eins botnhylur. Rúmid, sem afgangs var vinstra megin var svo fylt med spjöri eftir því sem þad nádi til og tólg rent yfir hvorttveggja, smjörid og smálkann uns skrínan var full. Væri um sodkæfu ad ræda var kjöt, bein og sod sodid svo lengi, ad beinin voru ber og skinin tekin úr kjötinu og sodid ordid ad þykku hlaupi rúmid saman vid kjötid, merg og beinasafann og krydd látid saman vid (kanel, pipar, allehaande og lauk). Loks var því öllu rennt í skrínuna eins og ádur er sagt, smjörinu dreyfid indur og tólginni rent yfir.

Brot

uppkast

4

Sjómann

Útgerdin: Á hverju hamti, þar sem bendurnir, synir þeirra eda vinnumenn, fóru til sjóródra, var hverjum manni ætlad ad hafa vænt sandarfall í smálka og annad jafnvænt í reyk, sem hangid kjöt. Ad sjóda indur, sem kallad var, var átt vid þad, ad tekid var venjulega sexfjördungafall, þad brytjad indur í frog, þó eigi jafnsmátt eda vandlega eins og þegar kjöt var saltad í tunnur og sem ætlad var í súpu, heldur varu til dæmis læri, bógar og sídur höggvid í 2 eda 3 hluta, hryggur og steilur svo, ad 2 eda þrír lidir voru óskiptir. Sídan var pottur settur á hlódir eda hengdur í hó og kjötid látid í pottinn og þad sodid allt ad þvi klukkustund. Ad þvi búnu var kjötid brytjad smærra og losad frá beinunum og sodid enn um stund og eftir hæfilega sudu tekid úr pottinum og ýmist látid í skrínu eda belg og tólg rennt yfir. Var smálkinn ávalt til hægri handar í skrínunni á ská þannig, ad vid hægri gafl hennar var hún barmafull en indur vid botnum vinstra megin var adeins botnhylur. Rúmid, sem afgangs var vinstramegin var svo fylt med snjöri eftir þvi sem þad nádi til og tólg rent yfir hvorttveggja, snjörid og smálkann uns skrínan var full. Vori um sodkæfu ad ræda var kjöt, bein og sod sodid svo lengi, ad beinin voru ber og skinin tekin úr kjötinu og sodid ordid ad þykku hlaupi rúmid saman vid kjötid, merg og beinasafann og krydd látid saman vid (kanel, pipar, allehaande og lauk). Loks var þvi öllu rennt í skrínuna eins og ádur er sagt, snjörinn dreßid indur og tólginni rent yfir.

Verbúdir voru flestar hjá stafgólf ad lengd, med sex rúmum og kórrúmi fyrir gafli; þar gistu þér venjulega fjórtán menn eda tveir í hverju rúmi og lágu þeir andfætis. Í yzta rúminu til vinstri handar, þá er inn í búdina var gengid, var svefnrúm formannsins og þess er var lagsmadur hans. Vid stodirnar, milli rúmanna, héngu skinnklædi búdarmanna, skinnbrækur og skinnstokkar og var byrdaról hvers eins brugdid um og hnýtt um hnésbætur, en sjóskór, tátyllur og sjóvettlingar voru látnir hanga á hrosshárslinda, sem strengdur var milli stodanna, í hæd vid midjan rúmstokkinn, nedan vid höfdalagid. En á bríkinni eda bordreiminni milli rúmanna, sem í annan endann var fest í veggin, en negld í stodina annarsvegar, létu menn utanyfirföt sín, sokka og gangskó. Sjóhatturinn var látinn hanga á nagla, í seilingarhæd á stodinni. Undir hverju rúmi var ónninn; þar geymdu lagsmenn nætur gagn sitt, en þad var ávalt úr fré.

Yfir hverju rúmi var gluggi og til hvorrar hlidar vid hann, efst í rúminu, voru verskrínur lagsmanna, en höfdalagid fyrir framan. Milli skrínanna var oft kistill, annadhvort eins eda beggja rúmbúa og höfdu þeir þar, eda á skrínunum ef lokadar voru, kerti sín eda litla olíulampa. Þá voru og brand, fiskur o. fl. geymt á milli skrínanna, eda látid hanga í bandi uppi í einhverri sperrunni yfir rúminu, því engar voru búdirnar undir súd, heldur med torfþaki. Flestar voru búdirnar flóradar sjóbördum steinhnullungum, allstórum og rennisléttum ad ofan, og hálum mjög. Uppi í rjáfri búdarinnar gat oft ad léta hálf- og heil hangikjötskrof, osthleifa, skinn, efni til snúda, hrosshársvöndla, horn til haglda, bein til seilarnála, öngla, fdra, vadsteina, vadbeggja, orfa eda hrifuhausa o. m. m. fleira, er taka mátti til snúdisgjörda í landlegunum. Körnu og ketil geymdu þeir hjá rúmi sínu, sem áttu eldhúsdag næsta dag. (sjá annarstadar).

Skipshöfn. Formadurinn var jafnan kominn í verid viku fyr en hásetarhans, er flestir höfdu „flutt sig" á öndverdum vetri, og komu nú oftast í verid í 3. viku þorra. Var þá eitt hid fyrsta verk þeirra, ad búa um sig í búdinni og med samkomulagi vid formanninn, ad velja sér lagsmann; oftast völdust þeir saman, sem rúmlagsmenn, sem ádur höfdu verid þad, sumir um margra ára skeid, eda þeir sem vel voru kunnugir hverir öðrum, vinir, brædur, mágar eda samsveitungar. En svo bar og oft vid ad þeir voru ekki hlutalagsmenn, eda ad þeim væri ekki skiftur hlutur (kast) saman á skiftivelli, því annar ætladi ad herda hlut sinn, en hinn ad salta, eda þá annar ad flytja hann heim, en hinn ad „láta verka" hann sem verglunarvöru í kaupstadinn. —

Skipin voru oftast áttæringar, teinæringar eda (sjaldnast) tólfæringar. Teinæringar voru tídastir, med 14 eda 15 manna áhöfn (sbr. verbúdirnar, á öðrumstad). Rúmin í skipunum voru þessi, talin framan frá og aftureftir skipinu:

1. Barkarúm; þad rúm skipudu skiphaldsmenn
2. Frammí-rúm; — " — — " — þeir, er voru á hnútunni
3. Andþófs-rúm; — " — " — andþófsmenn
4. Midskipsrúm; — " — — " — þeir, er bezti þóttu fiskimenn, adrir en bitamenn.
5. Austurs-rúm; — " — — " — einnig gódir fiskimenn.
6. Skut-rúm; — " — — " — bezta fiskimennirnir og sátu þeir á bita („bitamenn")

Formadur sat á skorbita og stýrdi, ýmist med tannastýri (fram ad 1875) og sídan med sveif.

Enn voru 2 menn yfirskips og þó oftast annar þeirra ad eins til vara, eda þá alls ekki nema einn yfirskips (alls 14 menn) og hafdi hann þá adsetur sitt í barka skipsins, („barkamadur") og rendi færi sínu fremstur allra, á bakborda; var þad kallad, ad hann rendi af hnúflinum, þótt vadbeygja hans væri vitanlega nokkru aftar.

Skipsskoðun. Hér hefir verið gert ráð fyrir rúmum á tólfæringi; en eins og áður segir voru leiðarvísarnir lúðari. Falla því tvö fyrstu rúmin í eitt rúm, sem sé frammí rúm og barkarúmið nr. 2 sjálft. Verða því þeir menn er nefndir voru í kvöldinu "að útlegðarfyrri skipshaldsmönnum, sem nú skipa frammí rúmið í stað barkarúmsins í tólfæringunum áður. Þessir menn voru valdir með alkunnra fræknustu og hávöxnustu manna skipshafnarinnar, því þeir áttu að ýta skipinu síðastir allra frá landi og klemma botns með fótum sínum svo lengi sem unt var, unz skipið var komið á flot svo, að menn gætu upp stigið. Loksins nú varð, það sem aðdáði var, að innbyrða skipshaldsmannina og hásetana því utan á kinnung skipsins, unz komið var upp á rúmsjó og þeim barst hjálp að frá landsmönnum sem áður voru í skipinu.

Þegar skips var saknað af flóðinu til framsetningar, var stundarinnar látið gæta á undan og skipinu róið þannig út úr vörinni.

Þá er að landi kom, fóru skipshaldsmenn fram á og létu fætur hanga fram af kinnungnum, unz svo nærri landi var komið að lítið eitt bar á skipið handi grunns eða steytti, stukku þeir sér þá útbyrðis og létu fætur liggja fram með skipinu (stukku þeim á undan sér) en héldu annari hendi, um olnboga, í borðstokkinum með krepptum hnefa. Þessum fótum héldu þeir unz skipið steytti, en drógu þeim og fótum þá til kollubandsins hvor á sinni hlið, því nú voru þeir landfastir, en stóðu þó svo utarlega á flóðarmálinu, sem stætt var. Kom sog, stórt undir- aldan
sið eða fallandi lá, létu þeir kollubandið síga úr höndum við útdráttinn, en er tók að reið að aftur létu þeir herðar sínar taka á móti því til þess að afstýra hliðarstöðu skipsins, enda var formaður þá með stýrið í hendi aftur á stafnhvalnum og stýrði skipinu svo, að því stóð ekki fleytu, en á meðan kepptust hásetar við að seila fiskinum, hver á sínum rúmi og á sitt borð, því árunum höfðu þeir stokkið útbyrðis jafnskjótt sem þeir höfðu róðrinum og létu borð skipsins vera á valdi formanns og skipshaldsmanna. Árarnar voru látnar fljóta

í vörinni þangad til búid var ad seila en sídan skotid ad landi og seilarnar dregnar í land alla leid uppá skiftivöll og hafdi skipsinn verid brýnt á land á medan, eda sett á flóra.
eda aflinn borinn á herdum sér, sem sídar segir,

Nú var hid erfidasta eftir: Setningurinn. Hlunnarnir, sem ávalt voru notadir sem fótatré, voru nú teknir úr skipsinn, þeim dýft í sjóinn, svo þeir yrdu hálli undir kili skipsins, lagdir flatir á malarkampinn med hefilegu millibili og nú rödudu allir skipverjar sér medfram skipsinn; héldu sumir í keipa eda hástokka, snéru baki ad framsteffi og spyrntu í af öllum metti, adrir voru aftanundir skipsinn og bökku þad (settu mjadmir eda axlir undir) og ýttu þór uppá vid med hefilegum hvíldum. Þegar byrjad var „ad setja" (upp) og ávalt ad lokinni hverri hvíld, kölludu menn svo hátt sem þeim lá rómur til: „Áfram! Áfram! Allir eitt! Takid vel á! Áfram med þad! Upp med þad! Verum samtaka! Allir nú!" o.s.frv. Sídan var skipsid skordad med hlunnunum og þad bundid vid festarsteininn efst í flórnum, árarnar og annarfarvidur lagdur ofan á þófturnar, í skutinn eda í barkann. —

Eins og ádur er sagt, var skipsid sett fram eins og þad hafdi á flórnum, þannig ad aftari endinn, skuturinn, var látinn ganga á undan. Þegar skipverjar höfdu radad sér, hver vid sitt rúm og búist til ad setja fram, ~~kallad~~ signdu þeir sig og formadurinn kalladi: „Leggjum á hendur í Jesú nafni!" Og er út úr vörinni var komid, búid ad snúa skipsinn í rétt horf og tekid var til rödurs, sagdi hann: „Vid skulum lesa, þiltar!" Tóku þá allir ofan höfudföt sín og lásu sjóferdaben sína og Fadirvor í hljódi. —

Þá er skip hafdi verid sett á flóra, eins og ádur er sagt, var aflinn borinn upp á herdum sér til skiptivallar í eina kös, en formadur gekk til búdar á medan. Nú höfdu skipverjar lokid uppburdinum og gengu til búdar og var formadur þá kominn til ad skipta aflinum, í 18 eda 19 stadi, eftir hlutafjölda. Ef hann stód á stöku, var einum hlutnum skipt í sodnefndan „Stals",

en annars var tveim hlutum skift saman og var það kallad „Kast". Þá er hásetar komu út á skiftivöllinn aftur, hafdi formadur lokid skiftunum og sídan var „tekid á". Lagdi þá annarhvor lagsmadur, sem „Kast" átti med ödrum, hlut einhvern á kastid, vetling sinn, fiskiskúf, hrygg eda haus á kastid — en aldrei stein — og tók þá formadurinn hlutina og fleygdi þeim sitt á hvert kastid; gátu þá hásetar gengid hver ad sínu kasti eda hlut og byrjad á ad gera ad aflanum. Stundum var og tekid á, þannig, ad formadur snéri baki ad köstunum og einn hásetanna benti á eitt kast í einu og sagdi: „Hver skal þar?" Nefndi formadur þá nöfn þeirra lagsmanna er hljóta skyldi. — Væri hluta eda hlutum skift á milli tveggja manna, snéri annar þeirra baki ad hlutnum eda hlutunum, en hinn spurdi: „Hæll eda tá?" eda: „Skaft eda blad?" eda: „Lófi (á vetling) eda laski?" eda „Hrygg eda höfud" o. s. frv. Sagdi þá sá til, er frá snéri, hvort af þessu, sem um var ad ræda, hann kysi sér.

Adgerdin fór sídan fram á venjulegan hátt: Annar lagsmadurinn afhöfdadi fiskinn, fór innan í hann og sleit slógid, en hinn flatti; ad þvíbúnu báru þeir aflan inn í skúr eda byrgi og söltudu hann, eda þá út á tún, til ad leggja fiskinn í kös, ef um herglu var ad ræda; lifrina létu þeir í kagga eda tunnu, svo hún grýttist þar, ung hægt væri ad fleyta lýsid (hrálýsid) ofan af og láta það á kút eda í kvartél. Grúturinn var svo tekinn um eda eftir lokin og bræddur, þar til allt lýsi (sodlýsi) sem í honum var, mátti fleyta ofan af og láta í ílát.

Jafnskjótt sem búid var ad salta fiskinn eda kasa hann, voru hausarnir rifnir upp og „skrúfadir" saman, þannig, ad trjónan á ödrum hausi í rödinni og þannig koll af kolli, var látinn ná upp á krummann á næsta hausi, og sídan klofnir upp og látnir í hlada svo fljótt sem vid vard komid og þurkur var í vondum.

Lokum voru jafnan 11. maí og var hann nefndur „Lokadagurinn". Viku áður eða svo, fóru menn að búa sig undir skilnaðinn: þrífa skinnklæði sín, munnlaga hardfiskbita sínum, hamsinn og áður þurfti að flytja skyldi heim eftir lokum; þá voru og hrogn og svil tekin úr skrám, þvegin og þurrkuð, látin í skinnpoka eða poka, fjósmuggjaldið og soðningarkaupið goldið, en það var oftast hvorttveggja um sig metið á tiltekinn fjölda vertíðina og stundum minna af sér með því að mala korn (rúg) í brauð eða í kvöld vöfflurnar (kaffabyggða gerjóns), og hlaðin flestir fjósmenn soðningunni og vöfflunum á sama stað og greiddu þá heila s.kr. fyrir hvorttveggja. Fjósmaður hafði þeir þá mátt á öðrum stað.

Þeir sem marga kluti höfðu að hirða, höfðu stundum kvennfólkinu, einu eða fleiri og greiddu þeim kaup sitt í lokin, oftast um 20 kr. fyrir allan tímann, ef þær fóru sig eitthvað sjálfar, en 30 kr. ella, enda fengu þær þá soðningu og vöfflurnar óhreyptar. Venjulega bjuggu kvennfólkinu eitthvað lokkunum, en oftast munu þær hafa verið fram yfir sumarmál í verinum eða viku lengur, en aldrei sváfu þær í sjóbúðunum, heldur komu sér fyrir í kofum eða öðrum verstöðvarinnar og gegndu þá ýmsum hússtörfum fyrir húsmæðurnar, þegar þeim vantaði til, voru annars við skyldustörf sín, sem stundum voru meðfram þau, að koma sér sem best saman við fornmennin í baðstofunum svo lítið bæri á.

Svo var það, að Þorvaldur kaupmaður í Sandvík, sem hafði kvennfólkið á sínum snærum, er Þorbjörg hét, og átti við henni barn eitt eða fleiri, að hann sagði, þá er hann hitti Þorbjörgu við bæjardyr sínar í heimleið af skipsfjöl, og hún sat hans ómynnis kyssi í að gera að afla sínum: „Verði altaf velkomin í mína búð, elskan mín!"

Hásetum var oft ordin löng bidin eftir lokaleysinu sínum að heiman og því var síðasta vikan fyrir lokin kölluð „stauravika": þeir hinir að láta „staur" í augu sér vegna syfju og þreytu við að halda þeim opnum. (Sbr. „stauravika fyrir jólin", af sömu rótum runnin).